

www.e-rara.ch

**Plotini Platoniorum facile coryphæi Operum Philosophicorum Omnium Libri
LIV. In Sex Enneades Distributi**

**Plotinus
Poliziano, Angelo
Dazzi, Andrea
Porphyrius**

Basileæ, MDXXC. [1580]

Universitätsbibliothek Bern

Shelf Mark: MUE Gross O 44

Persistent Link: <https://doi.org/10.3931/e-rara-74031>

Plotini ennead. quartæ, liber VI. De sensu & memoria.

www.e-rara.ch

Die Plattform e-rara.ch macht die in Schweizer Bibliotheken vorhandenen Drucke online verfügbar. Das Spektrum reicht von Büchern über Karten bis zu illustrierten Materialien – von den Anfängen des Buchdrucks bis ins 20. Jahrhundert.

e-rara.ch provides online access to rare books available in Swiss libraries. The holdings extend from books and maps to illustrated material – from the beginnings of printing to the 20th century.

e-rara.ch met en ligne des reproductions numériques d'imprimés conservés dans les bibliothèques de Suisse. L'éventail va des livres aux documents iconographiques en passant par les cartes – des débuts de l'imprimerie jusqu'au 20e siècle.

e-rara.ch mette a disposizione in rete le edizioni antiche conservate nelle biblioteche svizzere. La collezione comprende libri, carte geografiche e materiale illustrato che risalgono agli inizi della tipografia fino ad arrivare al XX secolo.

Nutzungsbedingungen Dieses Digitalisat kann kostenfrei heruntergeladen werden. Die Lizenzierungsart und die Nutzungsbedingungen sind individuell zu jedem Dokument in den Titinformationen angegeben. Für weitere Informationen siehe auch [\[Link\]](#)

Terms of Use This digital copy can be downloaded free of charge. The type of licensing and the terms of use are indicated in the title information for each document individually. For further information please refer to the terms of use on [\[Link\]](#)

Conditions d'utilisation Ce document numérique peut être téléchargé gratuitement. Son statut juridique et ses conditions d'utilisation sont précisés dans sa notice détaillée. Pour de plus amples informations, voir [\[Link\]](#)

Condizioni di utilizzo Questo documento può essere scaricato gratuitamente. Il tipo di licenza e le condizioni di utilizzo sono indicate nella notizia bibliografica del singolo documento. Per ulteriori informazioni vedi anche [\[Link\]](#)

ΠΛΟΤΙΝΟΥ
ΕΝΝΕΑΔΟΣ Δ,
ΛΟΓΟΣ 5.

PLOTINI
ENNEAD. QVARTAE,
LIBER VI.

ΠΕΡΙ αἰσθήσεως καὶ μνήμης.

De sensu & memoria.

Non imprimuntur sensibilia formæ in anima. Non imprimi à sensibilibus formas in anima tanquam à sigillo in cera Boetius noster in Consolatione probat: nos in Theologia et commentarijs Theophrasti. Plotinus existimat formā animæ sic impressam sortiri iam obiecti sensibilibus rationem: itaq; si in visu impressa fuerit forma cæli, quinq; absurda sequi, Primum, non oportebit oculum ad cælum ultra dirigere. Secundum nō metiemur quantum distet cælum ab oculo, imò neq; distare putabimus. Tertium, non apparebit cælum oculo latius. Quartum, non cælum videbimus, sed hæc forsan in nobis cæli formam. Quintum, non discernemus rem sensui sic impositam.

Cap. I.

Si sensus dicamus non tanquam formationes quasdam vel impressiones in anima fieri, consequenter omnino dicemus neq; memoriam esse disciplinarū sensuumq; conseruationē, quasi figura quædā seruetur in animo, cum neq; prius quidem extrinsecus sit accepta. Quapropter ad eundem sermonem vtrq; pertinent. Aut enim dicendum est fieri formas in animo easdemq; seruari, si modò memineris: aut si alterutrum negaueris, neque alterum quidē debes admittere. Nos ergo qui neutrum cōcedimus, quisnam vtriusq; modus sit, inuestigare compellimur: quandoquidem neq; sensibilis rei figurā in animo fieri dicimus & animum figurare, neq; memoriam esse fateamur impressæ aliquando permanentisq; figuræ custodiā. Quod si in sensu perspicacissimo quid eueniat cōtemplemur, fortè in alijs quoq; sensibus idē scilicet ad alios transferētes, quod desideramus, inueniemus. Cōstat autem ubiq; quando aliquid cernimus, illic nos aspicere visusq; attingere, vbi est ipsum visibile positum ē cōspectu, quasi illic perceptio fiat, & anima extra prospiciat. Quod quidem (vt arbitror) indicat nullam in anima formam vel factam esse, vel fieri: neq; animā ex eo videre, quod admittat impressionem, qualē cera suscipit à sigillo. Nihil enim opus foret vltius extra respicere, si iam in se rei vidēdæ speciē possideret, atq; ob hoc ipsum quod intrauerit in eā species, cerneret. Præterea quando animus interuallum adhibet rei quā videt, & quamprocul videat cernit, satis indicat nō habere intra seipsum quod intuetur: alioquin cum nihilo distaret ab ipso, non tanquam procul positum peruideret: Item iudicare non posset per formā intus acceptam, si autē, ὅθεν ἀφ' αὐτῆς, ὡς πόρρω ὃν βλέπει. τὸ, τὸ μέγεθος αὐτῆς ὅσον ἐστὶν ἐξω,

Tὰς αἰσθήσεις & τυπώσεις, ὅς ἐστιν ἐν σφραγίσσει λέγοντες ἐν ψυχῇ γίνεσθαι: ὅς ἐστι τὰς μνήμης παύτως τε & ἀκολούθως ἐρῶμεν, κατοχὰς μαθημάτων, καὶ αἰσθήσεων εἶναι, τὰς τυπὰς μέναινας ἐν τῇ ψυχῇ, ὅς μὴ ᾖ τὸ πρῶτον ἐγγύς. διὸ τὰ αὐτὰ λόγῳ αὐτῇ ἀμφοτέρω. ἢ ἐγγινεσθαι τε ἐν τῇ ψυχῇ καὶ μένειν, εἰ μνημονόοιτο, ἢ τὸ ἔπερον ὅπου περὶ μὴ διδόντα, μὴ διδόντα μὴ δὲ ἴαπερον. ὅσοι δὲ λέγομεν μὴ ἔπερον, ἀναγκαίως ζητήσομεν τίς τῆς ἐκαστῆς: ἐπειδὴ, ὅτε τὸν τύπον τῆς αἰσθητῆς ἐγγινεσθαι φάμεν τῇ ψυχῇ καὶ τυπῶν αὐτῇ, ὅτε τὴν μνήμην λέγομεν εἶναι, τὰς τυπὰς ἐμμέναινας. εἰ δ' ὅτι τῆς σφραγίσσεως αἰσθήσεως θεωροῦμεν τὸ συμβαῖνον, τάχ' αὖ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων αἰσθήσεων μεταφέροντες τὸ αὐτὸ, ἐξεύρομεν αὐτὸ ζητῶμενον. δῆλον δὲ δῆτα ἐν παντί, ὡς αἰσθητὴν ὄψιν λαμβάνοντες δι' ὁράσεως, ἐκείνῳ ὁρῶμεν καὶ τῇ ὁψὶ προσβάλλομεν, ὅτε ὁρᾶν ἐστὶν ἐπὶ εὐθείας κείμενον. ὡς ἐκεῖ δὴλον ὅτι τῆς αἰσθητῆς γινόμενης, καὶ πρὸς τὸ ἐξω τῆς ψυχῆς βλέψεως, ὅτε μὴ ἐνδὸς οἶμαι τυπὰ ἐν αὐτῇ γινόμενα, ἢ γινόμενα. καὶ δὲ τῷ σφραγίσσει λαμβανέσθαι, ὡς περὶ ἐν κερῶ δακτυλίσ βλεψέως. καὶ δὲ γὰρ αὐτὴ ἐδεῖται τῆς ἐξω βλέπειν, ἢ δὲ ἔχουσα παρ' ἐαυτῆς εἶδος τῆς ὁρῶμενης, τὰ τῷ τῷ ἐκείνῳ ἐσελθεῖν, τὸν τύπον βλέψου. τὸ δὲ δῆτα ἀξίωμα προσπιθεῖν τῷ ὁράματι, καὶ ἐξ ὅσων ἢ θεᾶ, ἢ ψυχῇ λέγουσι, ὅτε αὐτὸ ἐξω,

ὡς αὐτοὶ ἐπὶ λέγουσι, ἢ ὅτι μέγα, οἷον τὸ τῆς
 ἔραν, τῆς δὲ αὐτῇ τύπῃ, τοσαύτης δὲ εἶναι ἔ-
 διωμένῃ. τὸ δὲ μέγιστον ἀπάντων. εἰ γὰρ τύ-
 πος λαμβάνοιμεν ὧν ὁρῶμεν, ἐκ ἑσῶ βλέ-
 πειν αὐτὰ ὁρῶμεν. ἰνδάλματα δὲ ὁραμά-
 των καὶ * σκιάς, ὥς ἄλλα μὲν εἶναι αὐτὰ τὰ
 πράγματα, ἄλλα δὲ τὰ ἡμῖν ὁρώμενα. ὅλως
 δὲ ὡς περ λέγεται, ὡς οὐκ ἔστιν ὁτιδήποτε τῇ
 κέρη τὸ ὁρᾶν θεάσασθαι. ἀποστήσαντα δὲ εἰ
 ἔτι ὁρᾶν. τῆς γὰρ καὶ πολὺ μᾶλλον ἐπὶ τὴν
 ψυχὴν μεταφέρειν. εἰ γὰρ τὸν τύπον τῆς ὁρατῆς
 ἵσμεθα ἐν αὐτῇ, ἐκείνο μὲν ὡς ἐσφράγι-
 σαι, οὐκ αὖ ὁραμα ἰδοί. δὲ γὰρ καὶ δύο ἡμέτεροι
 τό, περὶ ὧν καὶ τὸ ὁρώμενον. ἄλλο ἄρα εἰ εἶναι
 τὸ ὁρᾶν ἄλλα καὶ κείμενον τὸν τύπον, ἀλλ' οὐκ
 ἐν ὧ ἐστὶ κείμενον. δὲ ἄρα τὴν ὁρασιν, καὶ κειμέ-
 νον εἶναι, ἀλλὰ μὴ κείμενον εἶναι. ἵνα ἡ ὁρασις.

Sentire non est pati à rebus sentiendis, sed agere circa illas. Cap. 11.

Anima quoniam rebus sentiendis absq. proportionē excellentior est, neq. cum eis in materia vel natura commu-
 nicat, formas ab eis nunquam suscipit: & quoniam in sentiendo recte iudicatura est, passio verò confundit iudicium;
 nihil patitur ab obiectis. Si qua verò passio contingit ab eis in corpus peruenit, atq. spiritum: quo quidem spiritu sic
 ab externis, aut sic pulsato, vel affecto statim anima præsens affectiones eiusmodi percipit. Id verò percipere non est
 pati, sed potius agere, id est aliter tunc spiritum, atq. aliter vegetare, & innatas (vt Iamblichus ait) sensibilibus
 formas edere. Intelligentia multo magis quàm sensus est à passione remota: nam & interiores habet formas, nec
 extra conuertitur.

Εἰ γὰρ μὴ ἔτι, τίς ὁ τρόπος; ἢ λέγει περὶ
 ὧν οὐκ ἔχει. τῆς γὰρ διωάμεως, καὶ τὸ παθεῖν
 π, ἀλλὰ τὸ διωηθῆναι, καὶ ἐφ' ὃ πέταται ἐρ-
 γάσασθαι. ἔτι γὰρ αὐτοῖς, καὶ διακρίβειν τῇ
 ψυχῇ: καὶ τὸ ὁρᾶν, καὶ τὸ ἀκρῆν. οὐκ εἰ τύ-
 πος ἀμφω, ἀλλ' εἰ μὴ τύπος: μὴ δὲ πείσεις,
 ἀλλ' ἐνέργεια, περὶ ὃ οἱ πεφύκασιν.
 ἡμεῖς δὲ ἀπὸ ἑνῶν, μὴ καὶ διώηται ἐὰν μὴ
 πληγῇ τὸ αὐτῆς γινώσκων διώηται ἐκάστη.
 πάσχειν ἀλλ' καὶ γινώσκων τὸ ἐγγὺς ποιῶμεν:
 καὶ κρατεῖν δέδοται, ἀλλ' καὶ κρατεῖσθαι. τὸν αὐ-
 τὸν δὲ τῶν, καὶ ἐπ' ἀκρῆς δὲ νομίζειν γί-
 νεσθαι. τὸ μὲν τύπον εἶναι ἐν τῷ αἰερί, πληγὴν
 πινάσθαι διηρθρωμένον: οἷον γραμμάτων,
 ἐγγεγραμμένων, ἐπὶ τῇ τῶν φωνῶν πεπιη-
 κός. τὴν μὲν πινάσθαι διώηται καὶ τὴν τῆς ψυχῆς
 ἐστὶν, οἷον αἰσθάνων τῆς τύπῃς ἐν τῷ αἰερί
 γεγραμμένους, ἐλθόντας πηλοῖον, εἰς ὃ ἐλθόν-
 τες πεφύκασιν ὁρᾶν, γένεσθαι δὲ καὶ ὁσφρή-
 σεως, τὰ μὲν πᾶσι. τὰ δ' ὅσα αἰσθήσεις αὐ-
 τῶν καὶ κρίσεις, τῶν παθῶν εἰσι γνώσεις, ἀλ-
 λα τῶν παθῶν ἔσθαι: τῶν δὲ νοητῶν ἡ γνώ-
 σις, ἀπαθῆς καὶ ἀτόπως ἐστὶ μᾶλλον. αἰσθη-
 λιν γὰρ ἔσθαι οἷον περὶ πῆσι, τὰ δὲ ἔξωθεν
 θεωρεῖται καὶ ἐστὶν ἐκείνα μᾶλλον ἐνέργεια,
 καὶ κυριώτεροι. αὐτῆς γὰρ καὶ ἐστὶν αὐτῇ, ἐνερ-
 γῶσαι ἐκάστην. ὡς περ δὲ, αὐτὴν μὲν ἡ ψυ-
 χὴ δύο καὶ ὡς ἐπεὶ ὁρᾶν νοῦν δὲ ἐν, καὶ ἀμ-
 φω τὰ δύο ἐν, ἐν ἄλλοις.

A quanta sit res externa, neq. etiam omnino esse
 quantam, ceu quàm magnum sit cœlum: quip-
 pe cum forma intus accepta esse tanta non pos-
 sit. Quod verò est omnium maximum, si figu-
 ras eorū quæ videmus, intus acciperemus, non
 liceret cernere ea ipsa quæ intuemur, sed eorū
 imagines atq. umbras. Itaq. continget, alia qui-
 dem esse quæ sunt in rebus, alia verò quæ no-
 bis apparent. Omnino verò quod fertur, non
 posse nos re impositam pupillæ discernere, re-
 motam verò posse, idem quoq. multoq. magis
 est ad animam transferendum. Si enim rei vi-
 dendæ figuram poneremus in anima, spectaculu-
 lum illud, quo insigniretur, minimè cerneret.
 Oportet enim hæc duo quædam esse, quod vi-
 det, & quod videtur: aliud igitur oportet esse,
 quod videt figurā alibi positam neq. positam
 in seipso. Quare necesse est visionem non qui-
 dem imposite rei esse, sed potius non imposi-
 tæ, si modò futura sit visio.

A SI ergo no ita fit sensus, reliquum est, quò-
 modo fiat inquirere. An fortè de his dicit ani-
 mus quæ nō habet? De his profectò. Hoc enim
 potestatis est proprium non quidem pati ali-
 quid, sed valere, & opus sibi proprium exequi.
 Sic arbitror discernetur ab aliquo visibile, scilicet
 atq. audibile: nō quidem si figurā quædam
 vtraq. sint, imò si non figuræ, neq. passiones vl-
 læ, sed actiones circa quod naturaliter sunt in-
 stitutæ. Nos autem diffidentes vim quamlibet
 obiectum suū, nisi pulsetur ab eo, posse cognos-
 cere, interea facimus ad mouendo, vt patiatur
 proximum, non cognoscat: quod quidem su-
 perare debet naturæ munere animus, non su-
 perari. Eadem ratione de auditu etiam est iudi-
 candum: figurā, scilicet in aere fieri velut pul-
 sationem quandā distinctam articulati, quasi
 literarum illic scriptarū ab eo qui protulit vo-
 cem. Vim verò essentiamq. animæ, quasi figu-
 ras legere scriptas in aere, proximè illuc acces-
 dentes, quò tandem profectæ naturaliter per-
 cipi possunt. Proinde circa gustum & odora-
 tum alia quidem passiones sunt, alia verò pas-
 sionum cognitiones, scilicet sensus & iudicia
 passionum, quæ quidem à passionibus diffe-
 runt: intelligibile verò cognitio multo etiā
 magis passionis formationisq. est experta. Hæc
 enim è cōuerso velut ab intimo prodeunt, sen-
 sibilia verò attinguntur extrinsecus, ideoq. illa
 magis actiōes sunt actionesq. præcipuæ. Ipsius
 enim animæ sunt, ipsaq. anima horum quodlibet
 agit. Vtrum verò anima seipsam quidem,
 duo quædam videat, & velut alterum: intel-
 lectum autē velut vnum, & ambo, duo vnum,
 alibi disputandum.

Meminisse & reminisci non est conseruare atq; repetere rerum formas aliquando impressas animo. Cap. III.

Quando dicunt animam tanquam rerum incorporearum atq; corporearum mediam vtrarumq; in se formas habere, non intelligimus has formas tanquam accidentia quedā iacere in anima, sicut literas in tabella, siue aliquando inscriptæ sint, siue ingentæ. Nam animæ diuinæ natura neq; nouas subit impressiones, neq; rationes rerū quas habet ab initio, tam diuersas habet ab ipsa sui natura, vt accidentia referant: sed vt alibi diximus, sicut sunt in anima naturales substantiæ vires, intellectus, ratio, imaginatio, sensus & potentiæ vegetales, ita rerum quoque cognoscendarum rationes habet quasi vires essentielles, quemadmodum & membrorum seminales possidet rationes. Quando igitur anima aliquid meditatur, seipsam ex naturali virtute in actum naturalem circa id ipsum educit. Quod si attentius diutiusq; meditatur idem, in hoc ipsum valentius se conformat, idq; est meminisse: hinc & facilius reminiscitur.

POST hæc autem de memoria dicendum A est: Et ante omnia non esse mirandum, imò verò mirandum quidem, non tamen incredibile, quod tali potestati animæ attribuimus: eā scilicet nihil in se accipiente, ea tamen quæ nō accipit, animaduertere. Animæ namq; natura est omnium: ratio inquam intelligibilium, & eorū quæ illic sunt, vltima: eorum verò quæ sunt in vniuerso sensibili, prima. Quapropter ad vtrāq; vergit: & à superioribus quidem bene afficitur, atq; reuiuiscit: ab inferioribus autem quadam B similitudine fallitur, & tanquam delinita prolabitur. Cum igitur sit in medio constituta, nimirum percipit vtrāque, & superiora quidem dicitur intelligere, in memoriā videlicet reuocata, si quidē illis iucumbat. Cognoscit autem propterea, quod quodammodo, est hæc ipsa: nempe non cognoscit ea collocando eadem in se velut in fede, sed quodammodo hæc habens do atq; intuendo: atque ex eo quod anima hæc ipsa est obscurius, & ex habitu quodam obscu- C riore velut experrecta euadit lucidius eadem, & ex potetia prodit in actum. Sensibilia quoq; similiter quasi coaptans hæc ipsa secum, efficit vt effulgeant, & ante oculos ponit: quippe cum vis animæ etiam prius ad id præparata sit, eademq; parturiat. Quando igitur ad aliquid eorum quæ offeruntur, corroboratur, diu ad idem quasi ad præsens afficitur, & quò magis corroboratur, eò diutius. Quamobrem pueri magis memores esse dicuntur, quoniam non citò des- D sistunt, sed rem ipsam diu ante oculos habent: quippe cum nondum distrahātur in multa, sed paucis vehementer incumbant: quorum verò cogitatio visque circa multa versatur, hi quasi percurrūt, nusquamq; insistant. Si autem formæ rerum in animo impressæ manerent, multitudo memoriam non minueret. Præterea si residerent formæ, cōsideratione ad reminiscendum nequaquam indigeremus: neq; cū prius essemus obliti, subinde reminisci nos oportere, vbi figuræ manerent. Præterea meditationes ipsæ quæ conducunt ad recolendum atq; resumendum, declarāt id ipsum quod hinc acquiratur nihil aliud esse, quàm animæ corroboratōne quandam atq; vigorem. Quemadmodum exercitationes manū aut pedū adhibitæ ad nōnulla facilius peragenda, quæ neq; in manibus neq; pedibus sita sunt, sed ad quæ mēbra hæc cōtinua quadā consuetudine promptiora reddūtur. Præterea curnā cū semel aut bis tantum audiueris, non recordaris, sed cū sæpius iā F audiueris, & quod prius auditum nō tenebas,

ΝΥΝ δὲ τῶν εἰρημένων, πρὶ μνήμης ἐφεξῆς λεκτέον. εἰπεῖσι πρότερον, ὡς ἔθαιμασθον. μᾶλλον δὲ θαυμάσθον μὲν, ἀπερὶν δὲ ἔδει τῇ ποιῶντι διδάμει τῆς ψυχῆς, εἰ μὴ δὲ λαβῆσαι εἰς αὐτὴν, ἀντίληψιν ὧν οὐκ ἔχει ποιεῖται. λόγος γὰρ ἐστὶ παλαιῶν. καὶ λόγος ἐχάρης μὲν τῶν νοητῶν, καὶ ἐν τῶ νοητῷ ἡ ψυχῆς φύσις. πρῶτον δὲ, τῶν ἐν τῷ αἰσθητῷ παντὶ. διὸ καὶ πρὸς αὐτῷ ἔχει. ὑπὸ μὲν τῶν, εὐπαθεῖσαι καὶ αἰσθῆναι σκορμένην. ὑπὸ δὲ τῶν, ὁμοιωτῆτι ἀπατωμένη, καὶ κατὰ οὐκ ὡς περ θελομένη. ἐν μέσῳ δὲ ἔστα, αἰσθάνεται ἀμφοῖν. καὶ τὰ μὲν νοεῖν λέγεται εἰς μνήμην ἐλθεῖσαι, εἰ πρὸς αὐτοῖς γίγνεται. γινώσκει γὰρ τῶ ἀντάπας εἶναι. γινώσκει γὰρ, ἔ τῷ ἐνὶ ζῶναι αὐτὰ, ἀλλὰ τῷ πῶς ἔχειν αὐτὰ, καὶ ὁρᾷ αὐτὰ. καὶ εἶναι αὐτὰ ἀμυδρότερον. καὶ γίνεσθαι ἐκ τῆ ἀμυδρῆς, τῷ οἷον ἐγέρσεται ἐνέργειαν. καὶ ἐκ διδάμειας εἰς ἐνέργειαν εἶναι. τὰ δ' αἰσθητὰ πὺν αὐτὴν τῶν οἷον συναψάμενα. καὶ ταῦτα παρ' αὐτῆς οἷον ἐκλάμπαν ποιεῖ. καὶ πρὸ ὁμμάτων εἶναι ἐργάζεται. ἐπίμης ἔσης, καὶ πρὸ οἷον ὠδινέσης πρὸς αὐτὰ τῆς διδάμειας. ὅταν τοίνυν ῥωδῇ πρὸς ὁποῦ τῶν φανέντων, ὡς περ πρὸς παρὸν ἀφίσταται ἐπὶ πολλῷ χρόνον. καὶ ὅσω μᾶλλον, τόσω αἰ. διὸ καὶ τὰ παιδία μνημονεύειν λέγεται μᾶλλον, ὅτι μὴ ἀφίστανται, ἀλλὰ κείται αὐτοῖς πρὸ ὁμμάτων, ὡς αὐτὸ ὁρᾷ σιν ἔπω εἰς πλῆθος, ἀλλὰ πρὸς ὀλίγα. οἷς δὲ ἐπὶ πολλὰ ἡ διάνοια καὶ ἡ διδάμεις, ὡς περ παραθέσσι καὶ ἔ μένυσιν. εἰ δὲ γε ἔμενον οἱ τόποι, οὐκ αὖ ἐπίσσε τὸ πλῆθος ἢ τίον μνήμας. ἐπὶ εἰ τύποι μένοντες, οὐδὲν ἔδει σκοπεῖν ἵνα ἀναμνησθῶμεν. ἔ δὲ πρότερον διπλαθομένους, ὑπερον ἀναμνησθεσθαι κειμένων. καὶ αἰ εἰς ἀνάληψιν δὲ μελέται, δηλοῦσι διδάμειαν ψυχῆς τὸ γινόμενον ὑπάρχον. ὡς περ χειρῶν ἡ ποδῶν τὰ γυμνάσια, εἰς τὸ ποιεῖν ῥαδίως, ἀ μὴ ἐν ταῖς χειρσὶν ἡ ποσὶ κείται, ἀλλὰ πρὸς ἀτῇ συνεχία ἡ τῶν ἰμάσας. διὰ τὴ γὰρ ἀπαξ μὲν ἀκέρσας ἡ δὲ ὑπερον οὐ μνησται, ὅταν δὲ πολλὰ λάνκας, καὶ ὁ πρότερον ἀκέρσας οὐκ ἔσχε, πολλῶ

πολλῷ ὑπερὸν χρόνῳ μέμνηται ἤδη. & γὰρ δὴ τῷ μέρει ἐχικήκεται, πρότερον τῆς τύπης. ἐδὲ γὰρ τῶν μεμνημένων. ἀλλ' οἷον ἐξ αἰφνης γίγνεται τὸ, ἐκ πινος τ' ὑπερας ἀκροάσεως ἢ μελέτης. ταῦτα γὰρ μαρτυρεῖ πρόκλησιν τῆς διωάμεως, καθ' ἃ μνημονεύομεν τῆς ψυχῆς, ὡς ῥωοῦσαν, ἢ ἀπλῶς, ἢ πρὸς τὸ. ὅταν γὰρ δὴ μόνον πρὸς αὐτὴν μελετήσῃμεν τὸ τῆς αἰσθητικῆς μνήμης ἡμῖν παρῇ. ἀλλ' * οἵπερ πολλὰ αἰετλήφασιν ἐκ τῆς αἰσθητικῆς ἀπαγγελίας, καὶ ῥωοῦσας ἡδὴ καὶ τὰς ἀλλὰς τὰς λεγόμενας ἀναλήψεις ποιῶνται, πᾶσι ἐπαπῶτο τὴν μνήμης, ἢ τὴν διώαμιν τὴν ῥωοῦσαν εἶναι. οἱ μὲν γὰρ τίποτε μένοντες, ἀσθενέειαν μᾶλλον ἢ διώαμιν κατηγοροῦν. τὸ γὰρ ἐντυπώτων, τῷ εἶκειν ἐστὶ τριῶν. καὶ πάσης ὄντος τῆς τύπης, τὸ μᾶλλον πεποιητός. τὰ δὲ ἐστὶ τὸ μνημονεύον μᾶλλον. τὰς δὲ τετραπύον φαίνεται συμβαῖνον. ἔδαμῃ γὰρ ἢ πρὸς ὅπῃ γυμνάσια, εὐπαθεῖς τὸ γυμνασάμενον ποιεῖ. ἐπεὶ καὶ ἵππ' αἰσθητικῶν & τὸ ἀσθενές ὄρα, οἷον ὀφθαλμός, ἀλλ' ὅταν διώαμιν ἐστὶν εἰς ἐνέργειαν πλείων. διὸ καὶ οἱ γενηράκοι, καὶ πρὸς τὰς αἰσθητικὰς ἀσθενέστεροι, καὶ πρὸς τὰς μνήμας ὡσαύτως. ἰσχυρὰ ἄρα πᾶσι, καὶ αἰσθητικῇ καὶ μνήμῃ. ἐπὶ τῶν αἰσθητικῶν τυπώσεων ὅσα ἔσονται, πῶς οἷον τὰς μνήμας, κατὰ χάριν τὸν ἐντυπώτων, ἔδ' ἐπὶ τῇ δεξιᾷ εἶναι. ἀλλ' εἰ διώαμιν πᾶσι καὶ παρασκήνῃ πρὸς τὸ ἐπιμόν, ὡς ἔχ' ἄμα, ἀλλ' ὑπερὸν εἰς ἀναπύλησιν τῶν αὐτῶν ἐρχόμεθα. ἢ ὅπ' ἐπὶ διώαμιν δ' εἰ, οἷον ἵππ' ἵσταται ἐντομάται. τὰ γὰρ καὶ ἵππ' τῶν ἀλλὰς διωάμεων ὁρῶμεν, εἰς τὸ ποιῆσαι ὁ διώαται ἐπιμαζόμενων. καὶ τὰ μὲν εὐθὺς, τὰ δὲ εἰσυλάξαι τοὺς αὐτοὺς ἐργαζόμενων. γίνονται δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἔχ' οἱ αὐτοὶ μνήμονες καὶ ἀγχινοὶ πολλάκις, ὅπ' ἔχ' ἢ αὐτῇ διώαμιν ἐκατέρου. ὡς περ οὐδ' ὁ αὐτὸς πυκτικός καὶ δρομικός. ἵππ' ἐκ τῶν γὰρ, ἀλλὰ ἐν ἀλλὰ ἰδέαι. καὶ τοὶ ὅσα ἐκώλυε τὸν ἀσπασθῆν ἐχόντα πλεονεξίας ψυχῆς, ἀναγνώσκων τὰ κείμενα, ἔδ' ἐπὶ ταύτῃ ρυέντα, πᾶσι τὰ πάσχειν καὶ ἔχειν τὸ πάθος ἀδιωαμίαν κεκτῆται. ἐπὶ τῇ ψυχῆς δὲ ἀμέγεθες, καὶ ὅλως ψυχρῷ, μαρτυρεῖ διώαμιν εἶναι. καὶ ὅλως τὰ πρὸ ψυχρῷ πάντα, θαυμάσιον, ἄλλον τρόπον ἔχειν, ἢ ὡς ὑπερλήφασιν ὑπὸ τῆς μὴ ἐξετάζειν ἀνθρώποι. ἢ ὡς πρόχειροι αὐτοῖς ἵππ' βολαί, ἐξ αἰσθητικῶν ἐγγίνονται, δι' ὁμοιοτήτων ἀπατῶσαι. οἷον γὰρ ἐν πίναξιν ἢ δέλτοις γεγραμμένων γραμμάτων, ἔτως περὶ τῶν αἰσθητικῶν καὶ τῆς μνημονεύειν διάκεινται. καὶ ἔπε οἱ σῶμα αὐτῶν πθεμένοι ὁρῶσιν ὅπου ἀδιώαται τῇ ὑποθέσει αὐτῶν συμβαίνει, ἔπε οἱ ἀσώματα.

- A deinde post longum tempus iam tenes. Non enim hoc ideo fit, quia partes figuræ prius acceperis, nam & hæc recordareris, sed velut repente hoc efficitur ex vltima quadā auditione siue meditatione id peragente. Hæc sanè testantur vim animæ prouocari, per quam recordamur, & quasi corroborari vel simpliciter, vel ad aliquid: Tum verò quando memoria nobis suppeditat non illa solum quæ meditati sumus, sed multa etiam suggerit siue reddit, indicij vi videlicet quibusdam assuefacta, vnde ex vnius resumptione alia quoque multa facilius resumuntur, quàm aliam eiusmodi memoriæ causam afferre quis potest, quàm ipsam animæ vim iam esse corroboratam? Nempe rerum formæ insidentes animo debilitatem potius quàm potentiam indicarent. Quod enim formis est plurimum insignitum, cedendo factum est tale: Cumque figuræ impressio sit quædam passio, sequitur ut quod maximè & passum est, sit & maximè memor, huius autè contrarium manifestè contingit. Nusquam enim ad opus quoddam exercitatio id ipsum quod exercitatur reddit magis passioni subiectum: quoniam & in sensibus nō quod est debile cernit velut oculus, sed cui vis inest vberior ad agendū. Quare senes & ad sensus debiliores, & ad memoriā quoque similiter. sensus igitur & memoriā vigor aliquis est & valor. Proinde cum sensus non sint quædam figurarū impressiones in animo, quoniam pacto memoria esse conseruatio potest eorum, quæ nec ab initio quidem penes eam deposita sunt? Verum si memoriā facultas quædam est præparatioque ad promptum, cur non simul & subito, sed deinceps resumimus eadem? quia videlicet vim ipsam adhibere oportet, atque intendere. Id enim in alijs quoque viribus videmus accidere, quæ quidem ad id quod possunt, parantur efficiendum: & partim quidem subito, partim verò si seipsas antè collegerint, suum munus expediunt. Plurimū verò non ijdem acuti videntur & memores, quoniam non eadē est vtriusque potestas: sicut neque idē est pugil & cursor. aliæ namque in alio dominantur ideæ. Tametsi nihil prohibet hominem habentē excessus quosdam animæ, quasi quædam sita relegere, neque hominem hac parte profluentem nō esse expositum passioni: denique quod constat animam magnitudini nō esse subiectam, ostēdit omnino quicquid est in anima nō passionem esse, sed efficaciam: & omnino quæcunque sunt circa animam, mirabili quadam ratione alia se habere, quàm suspicentur homines, qui talia nunquam diligenter indagauerūt: & aliter quàm significant manifestè accessiones ab his quæ sentiuntur transeuntes ad eos, similitudine quadam decipientes. Vnde velut in tabellis quibusdam siue libellis inscribuntur literæ, similiter de sensibus & memoriā opinantur. Et profectò qui sic afficiuntur, siue corpus animam ponant, siue incorpoream, quot ex illa suppositione absurda sequantur, prorsus ignorant.